

‘Ik ga niet door een hoepeltje springen’

De omschakeling naar bio – ‘je kunt nog net geen ontheffing vragen voor kunstmest strooien’ – ging ze niet ver genoeg. Berend Steenbergen (53), zijn vrouw Wilma (48) en zoon Wouter (25) kozen voor Demeter. Zo boeren geeft veel voldoening, vinden ze. Alleen hoe ga je om met preparaten en natuurwezens?

Zoals vele boeren begon ook Berend bij zijn vader. In 1991 kwam hij in het bedrijf. Ze hadden 30 koeien en weinig grond. Berend was gangbaar opgeleid en de zoektocht naar grond en melkquotum begon. Het waren de tijden met verplichte mestinjectie, zware machines, hoge kosten van de loonwerker en de negatieve gevolgen waren zichtbaar op het land: open graszoden, dichtgereden grond, een kale bodem en gele strepen in het land bij droog weer.

Berend besloot: ik ga het gewoon anders doen en rijd mijn mest bovengronds uit. Dat ging een aantal jaren goed, maar door een fanatieke milieuambtenaar kwam het drie keer tot een rechtszaak, compleet met een voorwaardelijke geldboete en een proeftijd van twee jaar. Met steun van de VBBM (Vereniging tot Behoud van Boer en Milieu) eindigde het met ‘eind goed, al goed’: de ontheffing voor het bovengronds uitrijden werd n t verleend voor de uitspraak in de laatste rechtszaak. De toon was gezet: als Berend een idee had dat het anders kon,  n dat het beter was, dan ging hij dat gewoon doen.

Bestuurswerk

Begin jaren ’90 had de zuivelcoöperatie het beleid om jongeren er meer bij te betrekken. “Je kon een introductiecursus doen van vijf dagen in de zuivel”, vertelt Berend en hij sloot hierbij aan. De cursus werd afgesloten met een verkiezing. Drie stemronden verder zat Berend ineens op zijn 23ste in de jongerenraad. Dit deed hij 4 jaar en kreeg de smaak te pakken. Daarna zat hij 14 jaar bij het afdelingsbestuur van de LTO, 6 jaar in

het bestuur van de plaatselijke Agrarische Natuurvereniging, gevolgd door inmiddels 7 jaar voor het Agrarisch Collectief Groningen West. En alsof-ie tijd te veel heeft, is hij daarnaast nog actief voor de veeteeltstudieclub en het Natuur Collectief Groningen West, en sinds een jaar districtsraadslid van Friesland Campina.

Berend legt uit dat je als lid in een bestuur veel informatie krijgt die je als boer niet meteen hebt. Je zet samen de koers uit en je bouwt een heel netwerk op. Dat helpt je ook om voor je eigen bedrijf een koers uit te zetten. En daar krijgt hij energie van. “Ik vind het een hele mooie manier van werken, ons eigen bedrijf combineren met het bestuurswerk.”

Van gangbaar naar bio

Daarnaast is Berend natuurlijk ook gewoon melkveehouder Eentje die naar eigen zeggen lol heeft aan het boeren, maar niet gelukkig wordt van de hele week op zijn erf zijn. En eentje die in 2010 met zijn vrouw Wilma aan de financiën zat, en er op uitkwam dat ze naar 150 melkkoeien zouden moeten, om het plaatje financieel rond te krijgen. Maar daar hadden ze helemaal geen plaats voor. De stal voor de koeien, een aanbindstal, was te klein geworden om mee verder te kunnen. “We wilden graag een potstal bouwen, met het dak van een serrestal.” Het viel nog niet mee om daar financiering voor te krijgen. De VBBM had hen al eens gevraagd waarom ze niet bio werden, maar daar hadden ze toen nog geen oren naar. Nu wel. Als ze zouden omschakelen, dan zou het plaatje wel financieel kloppend worden.

“Kijk”, zegt Berend, “idealisme is leuk, maar je moet er wel een paar centen aan overhouden.” Tot hun verbazing bleken ze al aan de meerderheid van de biologische voorwaarden te voldoen. Het ging Berend zelfs niet ver genoeg. “Ik dacht dat ik ook niet mocht onthoornen en geen antibiotica mocht gebruiken, maar dat kon allemaal gewoon!” De verbazing is nu nog van zijn gezicht af te lezen. Zoon Wouter vult lachend aan: “Je kunt nog net geen ontheffing aanvragen voor het kunstmest strooien.” De omschakeling werd in 2010 ingezet, en in oktober 2011 werd al de eerste biologische melk geleverd. In 2012 was ook de stal gereed.

Eigen tempo

Berend las op de Friesland Campina-website dat er boven op de biomelkprijs n g 4 cent kwam, als deze biodynamisch was, en dacht: ‘ja d ar hebben we met onze melkplas heel wat aan! Als we dan toch al de verandering hebben ingezet, dan doen we het ook helemaal.’ Ze zaten niet zover af van wat BD vereist. In 2013 gingen ze de doorschakelcursus in, en in de loop van 2014 waren ze bijna klaar om gecertificeerd te worden. Er kwam al snel een telefoontje van Friesland Campina: of ze niet Demeter konden leveren? Bijna. Technisch gezien waren ze wel al ver, hun eigen manier van boeren was immers al met veel zorg voor de aarde en het dier, maar de preparaten stonden nog wat ver van ze af. Als ze daar toen meteen in mee zouden gaan, voelde het ‘als door een hoepeltje springen’, aldus Berend. En door een hoepeltje springt Berend niet. Ze gaan toch verder in het proces, op hun

'Ik hoef niet te snappen hoe het werkt, en hoe ik er een positieve of negatieve invloed op kan hebben. De vraag is of je je laat tegenhouden door iets wat je niet begrijpt.'

eigen tempo. De insteek om om te schakelen was aanvankelijk dan wel een financiële, maar gaandeweg blijkt dat BD nóg veel meer biedt dan ze hadden verwacht. Ruim anderhalf jaar later, en meer ingewerkt in de wereld van de preparaten, worden ze in 2015 gecertificeerd Demeter.

Samenwerken met de natuur

“Deze manier van boeren geeft veel voldoening, voor het gevoel is het volop samenwerken met de natuur. Het preparaten maken doen we met een behoorlijk grote groep collega's, dat geeft onszelf ook veel energie.” De Collegiale Toetsing speelt hierin een cruciale rol. “De manier van werken, het delen van de kennis met elkaar en het elkaar ondersteunen, is een waardevolle aanvulling”, zegt Wilma.

“Er werd ook wel gezegd dat als je een christelijke boer bent, je geen BD-boer kunt zijn, omdat die waarden niet overeenkomen.” Maar Wilma ervaart dat anders en ziet vooral overeenkomsten. In beide stromingen maak je bijvoorbeeld contact met de omgeving, zie je de aarde als een waardevol geschenk waar je goed voor moet zorgen en waar alles met elkaar verbonden is.

De natuurwezens staan wat verder van haar af. “Er is meer tussen hemel en aarde, maar om dat als elfjes of kabouters te zien, nee, daar is iemand anders bezig. God bestuurt alles. Die heeft de natuur zo fantastisch gemaakt.” En in deze tijd kan het dan best spannend zijn om te verkondigen waar je voor staat. Zo vindt Wilma het moeilijk te volgen waarom je iets (de preparaten) aan de grond zou moeten toevoegen, als deze

zélf het werk al doet. “Volgens mij moet je als BD-boer ook zónder kunnen.”

Als Wilma me dit vertelt, snap ik helemaal dat ze dat spannend vindt, iets vinden en je uiten in een wereld waarin mensen je snel be- of veroordelen. Maar hoe mooi zou het zijn als je hierover met elkaar het gesprek kunt aangaan? Dat jij kunt vertellen waarom je in het één gelooft, en wellicht de ander nieuwe inzichten geeft? En dat de ander naar je luistert waarom jij een bepaalde mening bent toegegaan. En dat dat dan naast elkaar mag bestaan. Mag je in de BD-wereld óók vinden of geloven dat de grond de preparaten misschien niet nodig heeft? Of dat natuurwezens wat ver van je afstaan? Of word je dan verketterd? Voor mijzelf zijn natuurwezens ook nieuw en onbekend, dus kan ik Wilma goed begrijpen. Maakt dat mij tot een 'niet-echte-BD'er'? En wat is dan een 'échte BD'er'? Juist het open staan voor andere zienswijzen lijkt me een eigenschap van een BD'er.

Zien dat het werkt

Berend: “Ik hoef niet te snappen hoe het werkt, en hoe ik er een positieve of negatieve invloed op kan hebben. De vraag is of je je laat tegenhouden door iets wat je niet begrijpt.” De ‘BD-hocus pocus’ is inmiddels voor Wilma ook wat gewoner geworden, en ze zit ten in een intervisie-groep met collega's. “De opstellingen (vergelijkbaar met familieopstellingen, red.) waren in het begin ook nieuw voor ons. Maar de mensen in de BD-wereld zijn meer open, en gaan eerder de diepte in. Dit in tegenstelling tot gangbaar waar meer vaststaat en meer wordt vastgehouden aan

wat ze hebben. BD is onderzoekend. We zien gewoon dat het werkt”, zegt Wilma. En dat is fijn. Ze kijkt er ook blij bij. Gelukkig maar. Ze vullen elkaar mooi aan. Ook in het bedrijf. Wilma draait de winkel, zit vol plannen, wil snel en heeft een voorliefde voor het vroegere boerenleven. Zij is het ook die meer stelling neemt. Berend kijkt, observeert en timet.

En wat gaat de toekomst brengen? Op hun wensenlijstje prijken onder andere: meer zelf verzuivelen, eigen krachtvoer verbouwen (wellicht quinoa), met de zonen in de

maatschap en misschien een groentetuin. Berend: “In Nederland ben je pas een ondernemer als je groeit, maar voor ons is dat niet de lol. We willen zelf de regie, van begin tot eind. Als ik drie jaar hetzelfde heb gedaan, vind ik het saai worden.”

Tekst: Afke Huitema. Zij is redactielid, volgt de deeltijdopleiding aan Warmonderhof en maakt de wereld mooier als creatief uitvinder met/door communicatie, producten en projecten rondom verbinding met jezelf, de ander en de aarde. afkehuitema.nl

BD melkveebedrijf B. Steenbergen, Onnen (Gr.)

Bedrijfsgegevens:

- ▶ 115 ha waarvan:
 - 10 ha akkerbouw
 - 13 ha natuurbeheer, extensief weiden
 - 18 ha grasland particulier natuurbeheer nat weidevogelgrasland
 - 74 ha grasland waarvan:
 - 3 ha plas/dras op 3 locaties
 - 35 ha grasland met weidevogelbeheer
 - 36 ha grasland zonder beperkingen
- ▶ 80 melkkoeien + jongvee, Holstein, 2 dekstieren
- ▶ Winkel aan huis: 'Wilma's erf'
- ▶ Lid van het Weidevogelnetwerk en Stichting de Boer op Noord (boerderijeducatie)